

Medzinárodná konferencia Spoločnosti pre kresťansky orientovanú filozofiu v Českej a Slovenskej republike na tému „Poznanie a reálnosť hodnôt“.

Filozofická fakulta KU, Ružomberok 7. – 8. septembra 2015

V dňoch 7. – 8. septembra sa na Filozofickej fakulte KU v Ružomberku konal 19. ročník konferencie Spoločnosti pre kresťansky orientovanú filozofiu v Českej a Slovenskej republike, tentoraz na tému *Poznanie a reálnosť hodnôt*. Na konferencii sa zúčastnilo viac ako dvadsať účastníkov a zazneli na nej príspevky týkajúce sa hodnôt v poznaní, morálke i estetike.

Na úvod prítomných privítal hlavný organizátor konferencie a koordinátor slovenskej sekcie spoločnosti Ľuboš Rojka a poprial prítomným bohatý intelektuálny a ľudský prínos z konferencie, ktorá už tradične prebieha v priateľskom ovzduší obohacujúcich výmen názorov a diskusií.

Pondelňajší dopoludňajší blok otvoril Martin Cajthaml z Olomouca, ktorý predstavil úlohu emócií vo filozofických prístupoch viacerých autorov, predovšetkým však Dietricha von Hildebranda. Podľa Hildebranda sú nám hodnoty dané v skúsenosti, teda nepoznávame ich čisto skrze emócie. Dôležité sú intencionálne akty, ktoré sa delia na čisto predmetné (*Kenntnisnahme*) a na tie, ktoré majú navyše nejaký kvalitatívny obsah, zachytávajúci určitú zmysuplnú odpoveď subjektu na daný predmet (*Stellungnahme*), no oba typy sú úzko spojené. Odpovede na nejakú skúsenosť môžu byť (1) teoretické vo forme presvedčenia, že „je to tak“; alebo (2) môže ísť o odpoveď vôle – ak vidím niekoho topiť sa, ihneď si uvedomím, že mu „treba pomôcť“; alebo (3) afektívne – ak uvidím milovanú osobu, „zaradujem sa“. Jozef Uram z Badína zasa publiku priblížil chápanie hodnôt podľa Maxa Schelera. Scheler zdôrazňuje intencionálny charakter cítenia, ktoré pokladá za autonómny zdroj poznania. Cít, ktorým poznávam hodnoty, je láska. Podľa Schelera svedomie plní skôr negatívnu úlohu dávať zákazy. Hodnoty delí na pôžitkové, duchovné a hodnoty posvätna, pričom mravná hodnota je akoby na ich pozadí a realizuje sa vždy pri voľbe vyššej hodnoty. Preto ani etické normy, ako napríklad príkaz „milovať blížneho“, nemajú normatívnu záväznosť, ale ich záväznosť vychádza len z konkrétneho poznania. Ján Hrkút z Ružomberka sa vo svojom príspevku zamýšľal nad estetickými hodnotami a estetickými súdmi, a to v rámci realizmu a antirealizmu. Z týchto dvoch pozícií analyzoval nezhodu vo vkusových hodnoteniach, pričom dospel k záveru, že o dobrom alebo zlom hodnotení je možné hovoriť len v prípade realistického prístupu, podľa ktorého sú estetické hodnoty nezávislé od mysle recipienta. Objekty sa javia recipientom prostredníctvom estetických vlastností a na základe nich je možné precizovať estetické normy. Hodnote slobody v chápaní Josepha Vialatoux sa venoval Jan Koblížek z Olomouca. Priblížil tak publiku myslenie jedného z teoretických zakladateľov známych francúzskych sociálnych týždňov, ktorý svoju filozofickú činnosť zameriaval na rozpracovanie sociálnej náuky Cirkvi. Vialatoux rozlišuje

vnútornú a vonkajšiu slobodu, pričom tá vonkajšia podporuje tú vnútornú, ktorá má dynamický charakter a vždy k niečomu smeruje. Súvisí so základnou voľbou (pre Boha), je inkarnovaná vo vonkajšom kontexte a zameraná na kvalitatívny rozvoj osoby. Hodnota slobody sa odvíja od hodnoty osoby, ktorá musí byť v spoločnosti vždy chápaná ako cieľ. V čnosti slobody sa navzájom spája časný a večný svet: vychovávateľ má pomáhať druhej osobe stať sa slobodnou a politik má vytvárať podmienky pre to, aby osoby boli slobodné.

Na začiatku druhého bloku prednášok Vojtěch Šimek z Českých Budějovic predstavil dve hlavné argumentačné stratégie axiologickej ontológie Hansa Jonasa a ich kritiku. V nej sa delia súcna na tie, ktoré sledujú funkčné účely (veci, baktérie), a tie, ktoré sledujú praktické účely (ľudia a vyššie živočíchy), pričom od človeka sa požaduje, aby pri svojom konaní rešpektoval praktické účely vyšších organizmov. Podobne ako Cajthaml, aj Ivan Ondrášik z Ružomberka sa zamerával na kritiku emotivizmu. Najskôr rozdelil teórie hodnôt na kognitivistické a nekognitivistické, ku ktorým zaradil emotivizmus a preskriptivizmus, pričom za hlavných predstaviteľov emotivizmu označil Ogdena, Richardsa, Ayera a Stewensona. Podľa Ayera sú etické pojmy pseudopojmy a etické sudy sú len výrazom pocitov, takže etika patrí do oblasti psychológie. Dominika Dufferová z Trnavy hovorila o morálnej epistemológii, o relativizovaní skutočnosti subjektom a imunitu subjektu voči manipulácii.

Druhý deň konferencie otvoril David Peroutka svojím príspevkom o realizme hodnôt, teonómii a autonómii. Morálne hodnotenie má objektívno-subjektívny charakter, objektívne je vzhľadom na obsah a subjektívne vzhľadom na spôsob, práve preto je v ňom zachovaná aj autonómia a autenticita subjektu. Zároveň však etika môže byť aj teonómna, pretože hoci ju človek poznáva vo svojom vnútri, robí to autonómne, postupným odkrývaním seba samého (Losskij). Vonkajšie vplyvy nám len môžu pomôcť byť pozornými voči tomuto vnútornému hlasu. Pavol Dancák z Prešova sa zaoberal myslením o hodnotách podľa J. Tischnera. Publiku predstavil nielen myslenie, ale aj život tohto významného poľského filozofa, spojeného s činnosťou Solidarity. Uviedol jeho metaforické vyjadrenie o človeku ako piesni, ktorú spieva sám človek podľa partitúry, ktorou sú človekove hodnoty. Petr Glombíček z Olomouca, ktorý svojou prednáškou uzatváral odborný program konferencie, predstavil škótsku školu *common sensu* a jej predstaviteľa Thomasa Reida. Pre Reida je estetika spojená s myšlienkovým výkonom, so súdmi, ktoré majú realitistickú hodnotu, lebo hovoria o tom, čo je skutočne „vo veci“. Vnem totiž funguje ako znak toho, čo ho spôsobuje. Pociť krásna v nás vyvoláva vlastnosť excelencie, ktorú veci obsahujú, a preto je možné viesť racionálne diskusie aj o veciach vkusu.

Účastníci konferencie sa zhodli na tom, že príspevky boli podnetné, o čom svedčila aj pomerne dlhá diskusia po každom z nich. Na pracovnom stretnutí si zároveň dohodli tému a dátum jubilejnej 20. konferencie. Stretnutie bude na tému *Quid est Deus* a bude sa konať 5. – 6. septembra 2016 v Olomouci.

Mgr. Ing. Mária Spišiaková, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava